

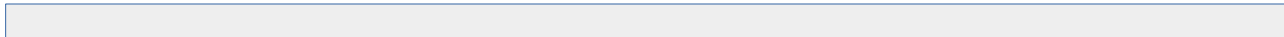
Draaiboek concertreis Bremen
10 t/m 12 mei 2024

Bremen

Concert:

11-5-2024 *Das Bremer Konzerthaus*
'Die Glocke'

Algemene informatie

Reisleider: Sander Bakker – 06-20685605
Reiscommissie: Herman van Enter – 06 54324393
Iris Dijkstra – 06 13091236
Bert Vos – 06 24506707
Els Vos – 06 53680085

DEELNEMERSLIJST			
Naam	Telefoonnr	Naam	Telefoonnummer
Aimée van Leussen	06-23766331	Johan Wilmer	06-53401781
Albert Groot	06-51261686	Jon Riekert	06-83096296
Angelique van Faassen	06-40259821	Jos van Deemter	06-53720759
Arjen Hondorp	06-14643313	Kirsten Dors	06-15231886
Bärbel van den Berg	06-21864184	Liselotte Nijhof	06-42565908
Barbera Vinke-Deinum	06-54247251	Maaike Endedijk	06-43431034
Benjamin Hondorp	06-31574185	Marco Leone	06-29485798
Bert Vos	06-24506706	Maria Eismann	06-26717707
Bianca Dekkers-de Geus	06-10570903	Marja van Veenendaal	06-18227999
Brechje Weijmans	06-50281871	Marjolijn Regterschot	06-23198452
Britta Westra	0640579316	Mark Floors	06-53134117
Clare Robinson	06-50235721	Martine van der Heijden	06-53847383
Clemens Blasius	049-170 8246835	Nate Luff	06-16526408
Cor Ticheloven	<i>Zie Yvonne Hogt</i>	Nio Linneman	06-24904149
Corry van Houwelingen	<i>Zie Gert van Houwelingen</i>	Paul Varney	06-83677105
Daniël Nijhof	06-17017467	Peter Hulek	0049-1785422455
Désirée van der Veer	06-14940903	Peter Lesterhuis	06-46780186
Diandra Huizinga	06-22832900	Piet Boekhoudt	06-20407501
Diane Scheepmaker	06-46390079	Pieter Bos	06-40792295
Elisa Blokhuis	06-47762559	Rianne Damhuis	06-18572801
Elisabeth Oets	06-51581413	Resy Weernink	06-48223763
Els Vos	06-53680085	Rolf von Geldern	06-19935032
Elsje van Enter	06-12973278	Rosalie de Zeeuw	06-22071600
Emie Geers	<i>Zie Sander Bakker</i>	Ruben Regterschot	<i>Zie Marjolein Regterschot</i>
Frank van Baar	06-13961735	Sander Bakker	06-20685605
Frank van der Starre	nvt	Sander Meijers	06-42020131
Gerda de Boer	06-12781680	Sanne van Dijk	06-12936073

Gerrit van Faassen	06-30593797	Sonja Scheinhardt	06-47302955
Gert van Houwelingen	06-25598975	Stella Mengerink	06-51732629
Hans Dekkers	<i>Zie Bianca de Geus</i>	Tanja Poslawsky	06-10153517
Hans Vos	<i>Zie Els Vos</i>	Theo Toenink	06-44190734
Harmen Lucas	06-20510489	Tobias Bruel	06-15443888
Herman van Enter	06-54324393	Vanessa Broekhans	06-21708990
Hetty Baan	06-50415865	Wietske Haasbeek	0049-1778208555
Hubert Flisijn	06-45532001	Willem Otto Hazelhorst	06-20248256
Ine Lans-Lulof	06-14332380	Wim Eeftink	06-11221815
Ineke Wagenaar	0616108901	Wim van Faassen	06-53442262
Iris Dijkstra	06-13091236	Yaël de Man	<i>Zie Sander Meijers</i>
Jeppe Moulijn	06-25322568	Yvonne van Doorn	<i>Zie Frank van Baar</i>
Jeroen van Keulen	06-50255745	Yvonne Hogt	06-22935143
Job Zwiers	<i>Zie Elisabeth Oets</i>		

Overige Adressen:

Hotel Achat	Birkenstraße 15, 28195 Bremen.	Tfn: +49 421 517250
Concertlocatie "die Glocke"	Domsheide 6-8, 28195 Bremen	11 min. Lopen vanaf hotel
Cafe-restaurant D'Oro,	Domsheide 6, 28195 Bremen.	
Hotel-Restaurant Grasberger	Speckmannstraße 58, 28879 Grasberg	

- Belangrijk:**
- Indien gewenst zelf zorgen voor een instrumentenverzekering.
 - Reisverzekering ivm eventuele annulering van de reis. Het ONSO is hiervoor niet verzekerd.

Bij vertrek niet vergeten:

- instrument
- extra snaren
- concertkleding
- bladmuziek
- reisdocumenten
- draaiboek

NB: Lessenaars en lampjes zijn aanwezig in de concertlocatie.

Programma (in onderstaande volgorde)

L. Wagenaar	Cyrano de Bergerac	'14	2(1)222-42(3)31-10-str
J. Brahms	Vioolconcert	'40	2222-4200-10-str
A. Dvorák	Symfonie nr. 8	'36	2222-4231-10-str

Solist: Carla Leurs

Reisschema.

Vrijdag 10 mei

- 10.00 uur -- Vertrek van de Spinnerij. Wees tijdig aanwezig ivm inladen instrumenten/koffers.
12.30 uur – Aankomst in hotel Achat. 's Middags vrij om de stad te ontdekken. Lunch zelf voor zorgen.
**Zie voor info en vrijetijdsbesteding verderop in het draaiboek.
- 18.00 uur tot 22.30 uur – Feestavond voor het hele orkest + evt. partners in café-restaurant D'Oro, naast "die Glocke". Diner + avondvullend programma.

Zaterdag 11 mei

- 10.00 uur- – **Generale repetitie met solist in "die Glocke".**
13.00 uur. – Einde repetitie. Tijdstip tot 13.00 uur is de maximale tijd.
– Lunch/diner voor eigen rekening.
Noot: houd er rekening mee dat er tussen de klankrepetitie en het concert geen warme maaltijd is. Alleen broodjes, koffie etc.
– 's Middags vrij. Zie ook informatie over Bremen.
Noot: je kunt ook in klein verband nog met elkaar spelen in "die Glocke". Deze is de hele middag voor ons beschikbaar.
Meld je voor het speelschema bij **Iris Dijkstra.**
- 18.00 uur – **Klankrepetitie** in "Die Glocke". Tussen klankrepetitie en concert broodjes/koffie/thee. Ook voor partners.
20.00 uur – **Concert.** Na het concert is er gelegenheid om samen iets te drinken in de Foyer van "die Glocke".

Die "Glocke"

Zondag 12 mei

**** Uitstapje naar kunstenaarskolonie Worpswede ****

- 09.45 uur – Inladen instrumenten in de bus c.q. busje (voor grote instrumenten)
10.00 uur – Vertrek naar Worpswede.
10.30 uur – Aankomst Worpswede.
* op eigen gelegenheid Worpswede ontdekken.
(zie verder in het draaiboek wetenswaardigheden over Worpswede)
- 13.00 uur – Vertrek met de bus naar Hotel-Restaurant Grasberger Hof in Grasberg voor gezamenlijk afscheidsdiner.
13.30 uur – Diner.
15.00 uur – Vertrek naar Enschede.

Wat te doen in Bremen.

Bremen in één oogopslag

De Stadsmuzikanten wisten het al: Bremen is een fantastische stad! Ongeveer 200 jaar geleden gingen de ezel, de hond, de kat en de haan met z'n vieren op pad. Hun bestemming: de grote stad aan de Weser. Ze zouden gelijk krijgen. Bremen, dat samen met Bremerhaven de kleinste deelstaat van Duitsland vormt, heeft de charme van een levendige metropool. Hier gaan traditioneel en modern, de levenskwaliteit van de grote stad en Noord-Duitse gezelligheid hand in hand. Bremen is de stad van de kleine afstanden. Nergens is geschiedenis, cultuur en lifestyle zo sterk met elkaar verweven als hier – en vaak maar een klein stukje lopen verwijderd van elkaar. Volg dus het voorbeeld van de legendarische Stadsmuzikanten en ervaar zelf hoe heerlijk het is om in Bremen te zijn!

Het kloppend hart van de stad bevindt zich op en rondom de historische Marktplatz. Tegenover de St. Petri Dom staat hier de stenen Roland, het symbool van de onafhankelijkheid van Bremen. Samen met het schitterende stadhuis behoort dit standbeeld tot het culturele Werelderfgoed van de UNESCO. Vlak daarnaast staat het beeld van de Stadsmuzikanten, dat een geliefd object is voor een herinneringsfoto. Via de Böttcherstraße, een architectonisch hoogtepunt vol verrassingen, kom je op de Schlachte, de promenade aan de oever van de Weser. Vanaf de Schlachte is het dan nog maar een paar stappen naar de Schnoor, de middeleeuwse binnenstad met zijn smalle straatjes en schilderachtige huisjes.

Bijlage: Stadswandeling in Bremen.

Afstand 3,5 km. Alle bezienswaardigheden van de stad zijn opgenomen in deze wandeling.

Overig in Bremen:

Musea:

* Schnoor One

Schnoor 1, 28195 Bremen,

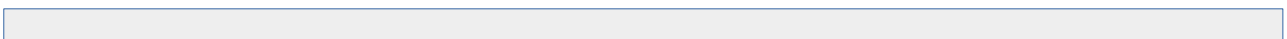
Opgezet door meerdere jonge kunstenaars die een soort museum hebben opgestart voor hun eigen kunst. Hier hebben ze een bijzondere, creatieve draai aan weten te geven. Geen entree geld, dus helemaal gratis en voor niks.

* Kunsthalle Bremen

Am Wall 207
28195 Bremen

Te zien is meer dan 600 jaar kunst en wisselende speciale tentoonstellingen in de Kunsthalle Bremen.

* zie verder de folders mbt Bremen.

Worpswede: een kunstenaarskolonie

Worpswede werd bekend door de kunstenaars.

Een toevallige kennismaking met de jonge koopmansdochter Mimi Stolte uit Worpswede leidde de Düsseldorfse kunststudent Fritz Mackensen in 1884 voor het eerst naar het voorheen volkomen onbekende dorp Teufelsmoor. Hij was enthousiast over het landschap en zijn bewoners en keerde in 1889 terug met zijn studievriend Otto Modersohn en zijn Münchense collega Hans. Het besluit om in de nazomer van 1889 te blijven, markeerde de geboorte van de Worpswede Artists 'Association. Met hun lyrische kijk op het landschap hadden de "Worpsweder", nu versterkt door Fritz Overbeck en Heinrich Vogeler, sinds hun doorbraak in het Glaspaleis in München in 1895 grote successen geboekt.

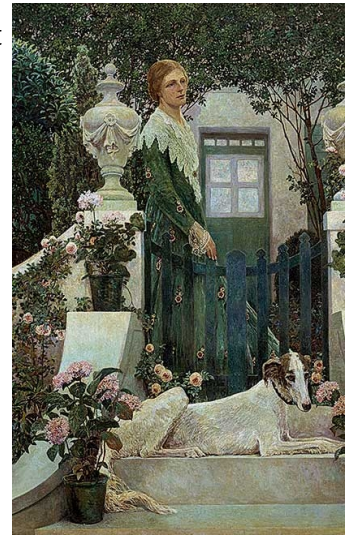
Het verlangen naar landschappelijk schoon raakte een gevoelige snaar bij het kunstpubliek van de stad, dat al snel naar Worpswede kwam. Hierdoor werd Worpswede bekend en beroemd in de kunstwereld. Steeds meer schilders leerden het dorp Teufelsmoor kennen. Onder hen bevonden zich enkele vrouwen aan wie nog steeds de toegang tot de academies werd ontzegd.

Het was vooral Paula Modersohn Becker die kunstgeschiedenis schreef met haar onsentimentele afbeeldingen van mensen, teruggebracht tot het elementaire niveau. Tegenwoordig wordt de kunstenaar, die op 31-jarige leeftijd in het kraambed stierf, beschouwd als een belangrijke pionier van het modernisme. Later werden de schrijver Rainer Maria Rilke en de beeldhouwer Clara Westhoff, Rilke's toekomstige vrouw, toegevoegd. Daarna volgden generaties kunstenaars en deze vormden de gemeenschap Worpswede. Het is onmogelijk om ze allemaal op te sommen. Hier genoemd zonder rangschikking: Walter Bertelsmann, Sophie Bötjer, Udo Peters, Albert Schiestl, Karl Krummacher en Benny Huys, evenals de schrijvers Waldemar Augustini en Manfred Hausmann. Ook de architect Bernhard Hoetger moet vermeld worden. Hij creëerde de Böttcherstrasse in Bremen. In Worpswede bouwde hij het restaurant "Kaffee Worpswede", in de volksmond bekend als "Café Crazy", het Hoetger woongebouw Hinterm Berg en de Niedersachsenstein op de Weyerberg.

Omgeving: een uniek natuurlandschap

Een bezoek aan een museum in Worpswede of een bezoek aan een van de vele culturele evenementen kan worden gecombineerd met een landschapsbeleving waarvan het unieke karakter de "Oude Worpswede Meesters" fascineerde en inspireerde. De uitgestrektheid van de laaglanden van Hammen is niet alleen een achtergrond, maar een natuurlijke ervaring op zich. Te voet, op de fiets of op het water van de rivieren en kanalen opent het Teufelsmoor zich voor ervaringen van landschap en natuur.

Veel bedreigde diersoorten zijn nu inheems geworden in de beschermde gebieden van het Teufelsmoor en de heide kan weer groeien in de nu natte gebieden. De gruwel die het dorre land met onstabiele bodems, boomloze vlakten, dwaallichten en regelmatige, wijdverbreide overstromingen ooit had, maakt nu plaats voor de fascinatie voor originaliteit.

Musea in Worpswede

Er zijn diverse musea in Worpswede. Een kleine greep uit het aanbod:

*** Barkenhoff / Heinrich-Vogeler-Museum**

De permanente tentoonstelling in de Barkenhoff: Heinrich Vogeler – schilderijen, grafiek, architectuur, design van 1892 tot 1942.

*** Große Kunstschau**

De permanente tentoonstelling in de Grote Kunstshow: Worpswede-schilders van de grondleggersgeneratie.

*** Worpsweder Kunsthalle**

Deze werd in 1919 opgericht als privé-galerie en is de oudste kunstinstelling in de omgeving. Naast Worpswede's eigen omvangrijke kunstcollectie van alle generaties worden in speciale tentoonstellingen ook hedendaagse en internationale kunst en ambachten getoond.

Noot: Is de moeite waard. Er kunnen maximaal 20 personen tegelijk naar binnen.

Entree: vanaf 10 personen € 4,00 p.p. Anders € 5,00.

Zie onderstaande link voor meer informatie.

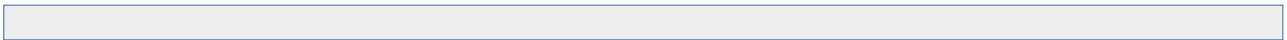
<https://www.worpswede-touristik.de/entdecken/sehenswuerdigkeiten/museen/>

Ook is in Worpswede een keur aan Galerijen.

Zie voor informatie onderstaande link:

<https://www.worpswede-touristik.de/entdecken/galerien/>

Zie verder folders mbt Worpswede.

Bijlage:

Stadswandeling Bremen

Bremen is na Hamburg de grootste stad van Noord-Duitsland en een belangrijk cultureel en economisch centrum. De stad is beroemd om zijn geschiedenis en dan vooral als lid van de Hanzesteden. Het Hanzeverbond was een commerciële en defensieve confederatie van marktsteden en gilden die in de late middeleeuwen de maritieme handel in de Oostzee en de Noordzee domineerden.

Bremen is een fascinerende stad die je niet snel zal vervelen. Deze stadswandeling geeft je de mogelijkheid om veel van de bekende en populaire bezienswaardigheden in het centrum van de stad te zien. Het spreekt voor zich dat je onmogelijk de volledige stad kunt verkennen op één dag maar deze route is de ideale start om van de sfeer en vibe in Bremen te proeven.

- **Afstand:** 3,5 km
- **Beginpunt:** Stadhuis Bremen
- **Eindpunt:** Marcus fontein

De wandeling start bij het stadhuis op de Marktplatz van Bremen.

A Aan de noordoostkant van de markt ligt de indrukwekkende zetel van de president van de Senaat en burgemeester van de vrije Hanzestad Bremen, of kortweg het Bremer stadhuis. Het gebouw, dat op de Werelderfgoedlijst van UNESCO staat, dateert uit de 15e eeuw. Het is een van de indrukwekkendste en belangrijkste voorbeelden van de gotische baksteenarchitectuur in Europa.

In het stadhuis bevinden zich een aantal opmerkelijke zalen, waaronder de bovenzaal, een belangrijke ontmoetingsplaats, de Gouden Kamer, die in 1608 werd toegevoegd en in 1905 in Jugendstil-stijl werd ingericht. De eenvoudige, kale benedenzaal, waar nu tentoonstellingen worden gehouden was ooit een marktplaats voor specerijen en stoffen. In de kelder bevindt zich ook de Bremer Ratskeller. (Misschien wil je hier later op de dag terugkomen om te genieten van een drankje en een hapje en om het oudste wijnvat van Duitsland, gemaakt in 1653, te zien).

Tussen 1545 en 1550 werd er een renaissancegevel toegevoegd in de richting van de kathedraal. In 1682-1683 en 1909-1916 werden verdere uitbreidingen gedaan; de laatste uitbreiding is ongeveer twee keer zo groot als het oorspronkelijke gebouw. Opmerkelijke kamers in het nieuwe stadhuis zijn onder andere de banketzaal, de open haardzaal, de Gobelinzaal en de Senaatszaal.

Hoewel meer dan 60% van de stad bij de bombardementen in de Tweede Wereldoorlog werd verwoest, werd het stadhuis door de heroïsche inspanningen van de plaatselijke brandweer met een minimum aan schade gered.

Stadhuis Bremen

Standbeeld van Roland

B Net buiten het stadhuis op de Marktplatz vind je een tweede UNESCO-werelderfgoed site in Bremen, het **Standbeeld van Roland** dat in 1404 werd ontworpen en symbool is voor de stedelijke vrijheid. Zijn legendarische zwaard, Durendal, is ongecoat en zijn schild is versierd met de tweekoppige keizerarend en de inscriptie:

“vryheit do ik ju openbar / d' karl vnd mēnich vorst vorwar / desser stede ghegheuen hat / des danket god' is mī radt”.

Het beeld zelf is 5,47 m hoog, staat op een 60 cm hoge sokkel en kijkt in de richting van de Domkerk. De afstand tussen de knieën van het beeld is exact één Bremer el (55,372 cm).

Dit beeld werd uit kalksteen gemaakt en verving een houten beeld dat in 1366 door prins-Archbisschop Albert II werd verbrand. Beelden van Roland zijn te vinden in een aantal steden en gemeenten- een symbool van burgerlijke vrijheid.

Volgens de legende zal Bremen vrij en onafhankelijk blijven zolang Roland over de stad waakt. Er gaan geruchten dat een tweede standbeeld van Roland in de ondergrondse gewelven onder het stadhuis verborgen ligt, zodat het snel kan worden vervangen in geval er iets met het huidige beeld zou gebeuren.

Kijk ook even tussen de voeten van het beeld waar je het hoofd van de kreupele kunt zien.

Op 5 november worden er elk jaar bloemen neergelegd aan de voeten van het standbeeld, de dag van de herwonnen vrijheid van Bremen.

Voordat je naar de kathedraal gaat, wandel dan even langs de Neptunusfontein op het Domshof.

C In het midden van dit aantrekkelijke stadsplein, dat wordt gebruikt voor markten en andere evenementen, vind je de **Neptunusfontein**. Dit is een werk uit 1991 van Waldemar Otto. Veel van de gebouwen rond het plein zijn in de Tweede Wereldoorlog verwoest; deze fontein maakte deel uit van een grondige renovatie van het plein die in 1990 begon.

Loop van de fontein naar het zuiden richting de grote ingang aan de noordzijde van de kathedraal. Onderweg kijkt je naar de grond en dan zie je de vreemdste attractie van Bremen.

D Kijk uit naar een klein vierkant steentje met een kruisje met een markering erop. Maar stap er niet op - het is bedekt met spug! De oorsprong van de bizarre traditie van het spugen op deze '**Spuckstein**' heeft te maken met de executie van een vrouwelijke seriemoordenaar, Gesche Gottfried, op deze plek in 1828. Met behulp van arsenicum vergiftigde ze een aantal jaren lang een reeks mensen en was ze de laatste persoon die hier in Bremen publiekelijk werd geëxecuteerd. Verschillende bronnen suggereren dat dit de plaats was waar het schavot werd geplaatst, of dat het precies de plaats was waar haar hoofd op de grond kwam. Mensen spugen op deze steen om hun afkeer te tonen van de vrouw die vijftien mensen (inclusief kinderen) vermoordde.

Spuckstein

Wandel langs het Bismarck-monument, een standbeeld van de voormalige kanselier te paard, om de kathedraal van Bremen binnen te gaan.

E De **St. Petri Dom**, het stadhuis, gildehuizen en andere historische gebouwen omringen het stadsplein. De twee torens domineren de skyline van de stad. Een van de torens is open voor bezoekers, vanwaar je een prachtig uitzicht hebt over de stad.

De eerste kerk op deze plaats was een kleine houten kerk die rond 789 werd gebouwd. Deze kerk werd echter al drie jaar later door de Saksen in brand gestoken en ging compleet verloren. Een nieuwe kerk werd vervolgens in verschillende etappes in zandsteen opgebouwd. In 1042 werd het grootste deel van Bremen door een brand verwoest, inclusief de kathedraal. In de 11e eeuw werd de kathedraal in Romaanse stijl herbouwd.

In de 13e eeuw werd de kathedraal verbouwd in een nieuwe gotische stijl, die in heel Europa in zwang was. Later, tussen 1497 en 1511, werd het een hooggotisch gebouw uitgebreid met een nieuw noordelijk schip. Na verschillende aanvallen en ongelukken in de loop der jaren werd de kathedraal tussen 1880 en 1901 in zijn middeleeuwse glorie hersteld. Helaas werd de kerk tijdens de Tweede Wereldoorlog herhaaldelijk beschadigd.

De twee crypten in de kathedraal vormen de oudste originele delen. In deze crypten kun je één van de meest griezelige bezienswaardigheden van Bremen ontdekken - een aantal gemummificeerde resten. De lichamen van bisschoppen, aartsbisschoppen en andere notabelen worden bewaard in de crypten, maar in de ongewone Bleikeller (loodkelder) onder het schip zijn acht mummies in glazen kisten te zien. Je kunt er gaan kijken naar twee Zweedse officieren uit de Dertigjarige Oorlog, een Engelse gravin, een vermoorde student en een lokale pauper. Dit is de belangrijkste toeristische trekpleister van de kathedraal.

Bremer kathedraal

Nog een interessant weetje bij het verlaten van de kathedraal: in Bremen zou het een traditie zijn dat als een man de leeftijd van 30 jaar bereikt zonder te trouwen, hij de trappen van de kathedraal moet vegen tot een jonge vrouw hem een kus geeft, pas dan wordt hij ontslagen van zijn plicht. Vrouwen in dezelfde positie polijsten de deurknoppen van de kathedraal in het gezelschap van vrienden en familie totdat ook zij door een kus van het taak worden ontdaan.

Er is meer te zien op de Marktplatz en omgeving, maar daar komen we later op deze wandeling op terug. Vervolgens raden wij je aan om nog even langs de noordkant van de kathedraal naar de oostkant te wandelen, waar je een kapel vindt met het Dommuseum.

Verder op de Sandstraße en op de kruising met de Violenstraße kun je de architectuur van het gerechtsgebouw van Bremen bewonderen. Je kunt er ook voor kiezen om links af te slaan op de Violenstraße en langs het indrukwekkende gebouw te lopen, of je kunt nog een paar meter verdergaan op de Sandstraße (die overgaat in de Buchtstraße) en door de poorten aan je rechterhand de binnenplaats van het gerechtsgebouw betreden.

F Van 1891 tot 1895 en van 1902 tot 1906 werden het **gerechtsgebouw van Bremen** (Landgericht) en de gevangenis voor voorlopige hechtenis gebouwd, die zich over een heel blok uitstrekken. Ze zijn in Franse renaissancestijl opgetrokken. Het gebouw huisvest niet alleen de gerechtelijke diensten van het hof van de regio, maar ook het parket en de arrondissementsrechtbank. De versiering bestaat uit leeuwen, de hoofden van Megaera en Medusa, draken die regenwater spuiten, glas-in-loodramen, kragstenen in de vorm van dieren en vogels en een gedenkplaat met de tekst: "Dit gebouw is gewijd aan de handhaving van het recht en de bestrijding van het kwaad".

Landgericht Bremen

Of je nu rond het gebouw of over de binnenplaats wandelt, sla linksaf de Ostertorstraße in en ga dan verder naar de Am Wall om het kunstmuseum Kunsthalle Bremen te bereiken, net buiten de grenzen van de oude stad, aan je rechterhand.

G De **Kunsthalle Bremen** werd gebouwd in 1849 en uitgebreid door architect Eduard Gildemeister in 1902. Dit kunstmuseum heeft een gevarieerde collectie van meesters zoals Dürer en Masolino, Monet en Van Gogh, en nog veel meer. Collecties bestrijken meer dan 600 jaar kunst en er zijn ook een aantal speciale tijdelijke tentoonstellingen.

Kunsthalle Bremen

Terwijl je verder stapt in de Am Waal (weg van de oude stad), bevind je je op de 'Cultural Mile' van Bremen. Voorbij het kunstmuseum vind je ook het Gerhard Marcks Haus, en daartegenover het Wilhelm Wagenfeld Design Museum. Nog wat verder kom je langs het Theater am Goetheplatz, een neoklassiek gebouw dat dateert uit 1903. Allen zijn een bezoek waard als je de tijd hebt. Voor nu raden we je echter aan om even de tijd te nemen om de Viertel (wijk) te verkennen waar je nu bent. Mogelijkheden genoeg hier voor een drankje en een hapje voordat je verder gaat met de wandeltocht.

H **Viertel** is de wijk ingeklemd tussen de districten van Ostertor en Steintor ten oosten van de oude stad. Naast het feit dat het bekend staat om z'n 'Cultural Mile', staat Viertel ook bekend om zijn vele cafés, restaurants en boetieks. De wijk werd ontwikkeld tussen het midden van de 19e eeuw en de jaren 1930. Een groot aantal traditionele Bremen-huizen in neohistorische, neoklassieke en art nouveau-stijl zijn hier te zien in een harmonieuze omgeving.

Na het verkennen van de Viertel wijk, wandel je terug naar het westen langs de Ostertorsteinweg en Am Wall terug richting de oude stad. Ga naar het zuidwesten om de schilderachtige wijk Schnoor te bereiken. Op de Ostertorstraße sla je linksaf naar Marterburg om de volgende bezienswaardigheid te bereiken. Op de Marterburg komt je langs het kleine Antikenmuseum im Schnoor (na hier te zijn gestopt als je de tijd hebt) wandel je verder en sla je rechtsaf Schnoor in om het hart van de wijk te bereiken.

Schnoor is het enige deel van de oude stad van Bremen dat zijn middeleeuwse sfeer heeft behouden. De wijk dankt zijn naam aan de oude ambachten die met de scheepvaart te maken hebben. Dit was een gebied waar touwen en kabels (schnoor) werden gemaakt en er is een aangrenzend gebied waar draden (Wieren) werden vervaardigd. Dit was ooit één van de armere wijken van de Hanzestad, waar vooral vissers woonden. De oudste huizen dateren uit de 15e eeuw, maar de meeste uit de 17e en 18e eeuw. De huizen hier werden tijdens de oorlog weinig beschadigd, maar in de daaropvolgende jaren werden veel eigenaren belast met Lastenausgleich (een programma ter compensatie van de Duitsers die tijdens de oorlog hun eigendommen waren ontvluht) Veel huizen waren in erbarmelijke staat. Gelukkig besloot het stadsbestuur in 1959 het gebied te restaureren en bood het de huiseigenaren financiële steun om hun eigendommen te renoveren. Bekijk zeker het Shipper's House, een privé museum op Stavendamm, één van de bekendste huizen die in zijn oorspronkelijke staat bewaard is gebleven. Wandel door de straten van Schnoor om een indruk te krijgen van de charmante architectuur van dit gebied.

Sla rechtsaf naar Am Landherrnant en dan linksaf de Lange Wieren op om in dit deel van de oude stad, St. Johann Kirche, een volgende bezienswaardigheid te bereiken.

Schnoor

J De **St Johann Kirche** is de enige overgebleven kloosterkerk in de stad. Op de plaats van de moderne kerk werd in 1225 door Franciscanen een klooster gebouwd. De oorspronkelijke kerk, met de groei van het klooster, werd al snel te klein. In 1380 werd op de plaats daarvan een gewelfde kerk gebouwd. Tijdens de Reformatie werd het klooster gesloten en in 1538 werd er het eerste ziekenhuis en het eerste gekkenhuis van Bremen gebouwd. De kerk werd als hospitaalkerk gebruikt, terwijl het voormalige klooster tot het midden van de 17de eeuw als hospitaal diende. De katholieke gemeenschap, die in 1806 opnieuw officieel erkend werd, wijdde de kerk na de restauratie in 1823 opnieuw in als katholieke eredienstplaats.

Keer terug op je schreden op Am Landherrnans, ga verder zuidwaarts op Stavendamm om via de Tieferpassage naar de oevers van de Weser rivier te wandelen, waar je de gezellige kade die Schlachte vindt.

Die Schlachte

K Ooit één van de havens van de stad, de **Schlachte promenade** is nu bekend om zijn restaurants, biertuinen en rivierboten. Het woord 'Schlachte' is een Nederduitse term voor een oever van de rivier, versterkt met houten palen die in de rand van de rivier zijn gehamerd.

Wandel richting het noordwesten langs deze kade van de Weser. Je passeert de dokken en het schip MS Treue, het Theaterschiff Bremer en ga verder onder de Kaiser Wilhelmbrug door. Even verderop zie je het Martinianleger dok aan de Weserpromenade Bremen. Iets verder van de pier, aan de linkerkant, ligt de Sint-Maartenskerk.

L De **protestantse Sint-Maartenskerk** is één van de oudste kerken van de stad.

Oorspronkelijk gesticht in 1229 op de Schlachte-dijk, werd het gotische bakstenen gebouw in 1944 zwaar beschadigd en na de oorlog herbouwd. De kerk heeft een aantal aantrekkelijke glas-inloodramen met bijbelse taferelen. Daarnaast heeft de kerk een opmerkelijk gebeeldhouwde preekstoel en een barok orgelfront. De klokken luiden de melodie van de hymne 'Lof aan de Heer, de Almachtige' die in de 17e eeuw door Joachim Neander werd geschreven. Hij was destijds de dominee van de kerk en gaf zijn naam aan het Neandertal, nu bekend als de plaats van de ontdekking van de overblijfselen van de Neandertaler mens.

Böttcherstrasse

M De **Böttcherstraße** is niet meer dan 100 m lang, en toch is het één van de bekendste straten van de stad, bekend om zijn architectuur en charme. De meeste gebouwen in deze straat werden tussen 1922 en 1931 gebouwd, voornamelijk op initiatief van Ludwig Roselius, een koffiehandelaar uit Bremen. Zijn voormalige huis aan de Böttcherstraße 6 is nu het Ludwig Roselius Museum Haus des Glockenspiels (4 Böttcherstraße) heeft 30 klokken van Meissner porselein die drie keer per dag luiden, terwijl via een draaiend mechanisme op de toren houten panelen met zeevaarders en vliegeniers verschijnen. Net voorbij deze gebouwen kun je aan je rechterhand, in het Handwerkerhof, de geneugten van Bremer Bonbon Manufaktur proeven.

Andere opmerkelijke bouwwerken die je in de Böttcherstraße kunt vinden zijn onder andere het Haus St. Petrus en het Haus der Sieben Faulen (Huis van de zeven luie broeders); de naam is gebaseerd op een plaatselijke legende. Deze huizen waren gemaakt van baksteen en zandsteen, typische materialen uit die tijd.

Een ander opmerkelijk gebouw in de Böttcherstraße is het Paula Modersohn-Becker Haus, dat oorspronkelijk als museum voor deze vroeg expressionistische schilder is gebouwd en nog steeds dienst doet als museum. Je kunt hier haar belangrijkste werken bewonderen. Dit was tevens het eerste museum ter wereld dat gewijd was aan een vrouwelijke kunstenares. Modersohn-Becker, was een belangrijk lid van de modernistische beweging en de eerste bekende vrouwelijke schilder die naakte zelfportretten schilderde. Ze stierf op tragische wijze in 1907 aan een embolie op 31-

jarige leeftijd, kort na de geboorte van haar dochter.

Begin 1934 vervloekte Hitler de Böttcherstraße voor zijn expressionistische architectuur en bekritiseerde hij Roselius voor het feit dat hij zijn architect, Bernhard Hoetger, de vrije hand liet. Roselius zou overwogen hebben zelfmoord te plegen, maar Barbara Götte, een academicus die als Roselius' privé-secretaris fungeerde, kwam namens hem tussenbeide bij Hitler.

Wandel verder naar het einde van de Böttcherstraße en je komt nu weer op de Bremer Marktplatz. Je hebt het stadhuis (voor je), het Rolandbeeld en de Dom al gezien. Maar nu is het tijd om aandacht te besteden aan enkele andere gebouwen en bezienswaardigheden op het plein.

Schütting

N Het grote gebouw van **de Schütting** recht tegenover het Stadhuis werd oorspronkelijk als gildehuis gebruikt door de kooplieden en handelaren van de stad. In 1849 werd het de Kamer van Koophandel.

De architectonische basisstructuur van het huidige gebouw werd in 1537 en 1538 gebouwd.

In 1565 werd het oostelijke fronton in renaissancestijl toegevoegd en in 1594 werd de voorgevel met de dakgalerij decoratief gemoderniseerd. Tot slot werd de marktgevel tijdens een ingrijpende verbouwing tussen 1895 en 1899 opnieuw ontworpen. Zoals zoveel andere gebouwen in Bremen en elders, brandde het gebouw met zijn prachtige interieur en waardevol meubilair in 1944 tot op de grond af. De wederopbouw werd in 1956 voltooid. Hoewel het interieur totaal wijzigde werd de gevel zo heropgebouwd dat deze er precies uitziet zoals in 1899.

In 1673 ontstond hier in Bremen het eerste koffiehuis van Duitsland. Ofschoon de oorspronkelijke locatie onbekend is, was het vanaf 1679 hier in de Schütting gevestigd. In de kelder van het gebouw bevindt zich nu een traditionele gentlemen's club (hoewel deze sinds het jaar 2000 ook vrouwelijke leden toelaat). Hoewel het gebouw niet toegankelijk is voor toeristen, is het de moeite waard om even de tijd te nemen om de sierlijke buitenkant te bewonderen.

Wandelend over het marktplein ga je terug naar boven in de richting van de kathedraal en het stadhuis om zo bij een kleine putdeksel te komen dat een gat in de grond bedekt. Dit is het Bremer Loch.

O **Bremer Loch** (het Gat van Bremen) ziet eruit als een veredeld putdeksel maar is eigenlijk een collectebus voor liefdadigheidswerk die in de grond zit. Door een muntje in de gleuf te werpen draag je niet alleen bij aan de Wilhelm Kaisen Bürgerhilfe, die met de opbrengst projecten in de stad ondersteunt, je hoort ook de dierengeluiden van de Bremer stadsmuzikanten uit de grond komen. Wedden dat je dit zo leuk vindt dat al je muntjes erin gaan 😊. Hier wordt jaarlijks zo'n 15.000 euro aan donaties ingezameld.

Indien je de Bremer stadsmuzikanten niet kent, ga dan op zoek naar het sprookje, dat in 1819 door de gebroeders Grimm werd bedacht en opgeschreven. Het vertelt het verhaal van vier ouder wordende huisdieren (haan, kat, hond en een ezel) die, na een leven lang hard werken, door hun baasjes mishandeld worden. Uiteindelijk vluchten ze weg, met de bedoeling om de stadsmuzikanten in de stad Bremen te worden. De titel is echter een beetje misleidend, want hoewel ze onderweg rovers afschrikken, de rovers hun buit afnemen en in het huis van de rovers hun intrek nemen, komen ze eigenlijk nooit in Bremen aan.

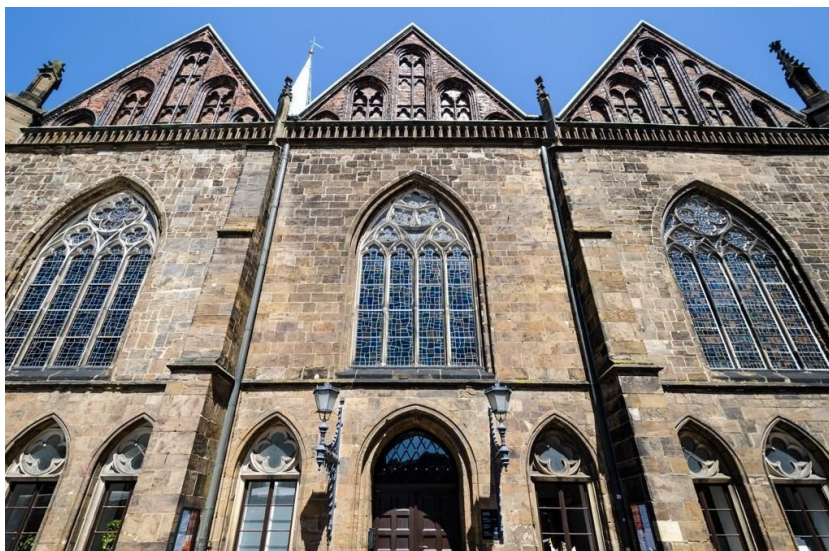
Over de Bremer stadsmuzikanten gesproken, ze zijn afgebeeld in een beeld hier in de buurt. Loop langs het Roland-standbeeld en sla dan rechts af voorbij het stadhuis.

P De bronzen sculptuur van de **Bremer stadsmuzikanten** is het werk van Gerhard Marcks. Het toont de haan, bovenop een kat, bovenop een hond, bovenop een ezel. Dit beeld werd in 1953 gemaakt.

Q De protestantse **Unser Lieben Frauen-Kerk**, een van de belangrijkste religieuze gebouwen van de stad, is van vergelijkbare leeftijd als de kathedraal. Het huidige gebouw dateert uit de 13e eeuw. Hoewel het interieur tijdens de oorlog door brand werd beschadigd, was het veel minder beschadigd dan andere kerken van de stad. Negentien ramen die tijdens de oorlog waren vernield, werden vervangen door werk van de Franse kunstenaar Alfred Manessier. Zijn ramen tonen verschillende uitingen van het Woord van God. In 1979 voltooide hij het werk met de hulp van François Lorin uit Chartres.

De kerk werd gebouwd op de plaats van een vroegere kerk, gewijd aan de heilige Vitus. Rond 1020 werd een nieuw gebouw opgericht, waarvan nu alleen nog de crypte over is. Deze crypte is versierd met fresco's uit de middeleeuwen.

Unser Lieben Frauen Kirche

Net ten noorden van de kerk ligt een plein waar je de Marcusfontein kunt vinden.

R De Marcus-fontein op het Liebfrauenkirchhof werd in 1909 ingehuldigd. Het was de tweede van twee fonteinen die door de senator en toenmalige burgemeester Victor Marcus aan de stad werd geschonken. De eerste bevindt zich in het Bürgerpark en werd in 1908 gebouwd. Deze Marcus-fontein werd ontworpen door de Berlijnse architect Heinrich Jennen. Het is een blauwe steen met rijke versiering en beelden in brons.

Einde van de stadswandeling

